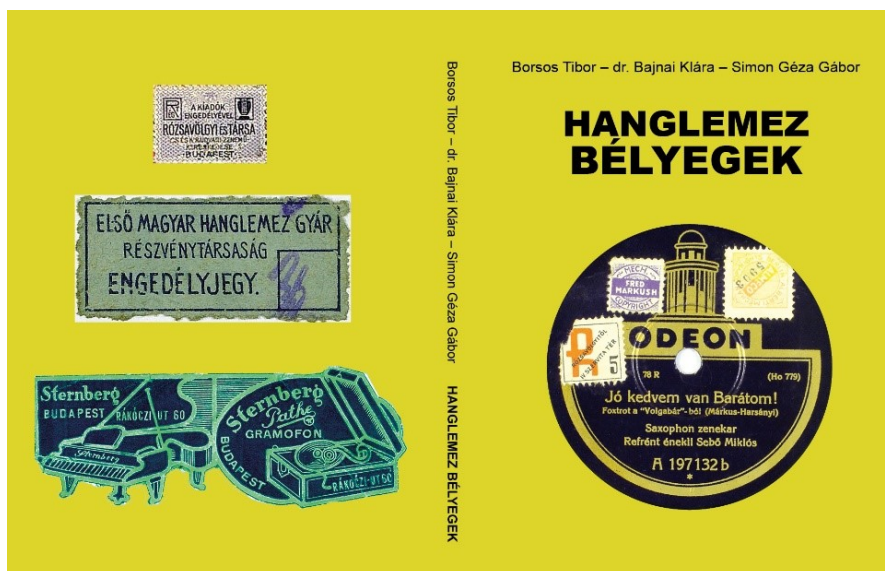

DR. BAJNAI KLÁRA-BORSOS TIBOR-SIMON GÉZA GÁBOR KÖNYVEI

1.

Bevezető

Emile Berliner 1898-ban egy korszakos találmányával jelentkezett. Ez volt a gramfon. Rövid időn belül egyértelművé váltak előnyei az addig monopol helyet uraló fonográfval szemben. Ilyen előnye volt pl. a könnyebb kezelhetőség, a hangosabb hang visszaadás és nem utolsósorban a reprodukálhatóság. Így aztán a nagy mennyiségben történő hanglemezgyártás lehetősége egyre több hanglemezgyár létrejöttét segítette elő. Először Amerikában, de egy-két év múlva Európában is, Angliában, Franciaországban és Németországban alakultak üzemek. Jellemző volt a gramfonlemez gyártásra, de az ipar egyéb területein is a folytonos megújulás az újabb, jobb megoldások keresése.

Kezdetben a lemez azonosítására a felvételre jellemző adatokat a lemez anyagába préselték. 1901-1902-ben jelentek meg a papír alapú hanglemez címkék (labelek). Ezekre fokozatosan minden fontos adat felkerült, így a gyártó cég neve, esetleg logója, a lemezazonosító (megrendelési) szám, a felvétel címe, előadója, esetleg annak kísérete és a hely, ahol készült.

1904-ben újabb nagy változás következett be. Megjelentek a kétoldalú lemezek. Ez az újítás új fejezetet nyitott a hangrögzítési technikában. A

felvételek így lemezenként megduplázódtak és ez tovább gerjesztette a felvételek számának rohamos növekedését. Ez a robbanásszerű hanglemez kiadás az üzleti életben nem várt mellékhatásokkal járt.

Egyre másra alakultak hanglemezgyárak, de nem mindegyik gyárnak volt hangfelvételi lehetősége. Mivel a felvételek sokszorosítása megoldott volt, nagyon sok gyár mások felvételeit jelentette meg. Ezzel elkezdődött egy nem kívánatos folyamat, ugyanis a felvételnél közreműködők a hanglemezgyártól az eladott lemezek után díjat kaptak. Akik átvették ezeket a felvételeket, azok persze nem fizettek a közreműködőknek semmit. Így az előadók, de főleg a szerzők jelentős összegtől estek el. Tovább rontotta a kialakult helyzetet, hogy ezek a „másodgyártók”, sokkal olcsóbban tudták értékesíteni lemezeiket. Égető szükség volt a problémák orvoslására jogi lehetőséget keresni.

Ez nem ment egyik pillanatról a másikra. A kereskedelmi jogban már kialakult gyakorlatot kellett összeegyeztetni a szerzői jogról szóló rendelkezésekkel. Mindkét jogterületen a 19. század második felében kezdett kialakulni a szorosabban vett szabályozás, elsőként az irodalmi művek vonatkozásában születtek jogszabályok. A Magyarországon 1853-ban bevezetésre került osztrák általános törvénykönyv rendelkezett a szerzők jogairól. Védelemben részesítette az irodalmi és művészeti alkotások szerzőit és jogutódait, kitért az utánnymással szembeni védelmen kívül a közzététel és nyilvános előadás engedélyezésére is. Mivel ezen rendelkezések 1861-beli hatályvesztését követően sem sikerült a magyar törvényhozásnak megalkotnia az erről szóló törvényt, a Kúriai döntések adták a zsinórmértéket. A rendezéshez közelebb vitt a szerző és a kiadó cég közötti szerződés szabályait rendező 1875. évi XXXVII. sz. kereskedelmi törvény.

A zeneszerzők jogainak érvényesítését a szerzőket és kiadókat összefogó társulások létrejötte segítette. Ennek történeti kialakulása sem volt egyszerű, de végül Magyarországon az első önálló hazai érdekvédelmi szervezetet 1904. januárjában a színpadi szerzők „*Magyar Színpadi Szerzők Egyesülete*” néven létrehozta. Az időközbeni lépéseket most nem részletezve, témánk szempontjából a fontos intézkedés az engedélyjegyek bevezetése volt, melyek alapján a lemezgyárak, a forgalmazók és a szövetségbe belépett szerzők és előadók ellenőrzött körülmények között jutottak hozzá jogdíjaikhoz.

Az e könyvben közreadott és bemutatott bélyegjegyek alapján kétfélek. Az egyik része reklámcélú, a közönség számára figyelemfelkeltést szolgáló egyéni elhatározásból készítettett, s a lemezcímkére ráragasztott bélyeg, míg a

másik része jogszabályon, szerződési kötöttségen alapuló kötelező engedélyjegyek.

Ezeknek a bélyegeknek az összegyűjtése meglehetősen nehéz feladat. Egyrészt azért, mert az évtizedek alatt jelentős részüket leáztatták, eltávolították, ami vagy sikerült, vagy nem. Sokan csak azért tépték le, hogy a bélyeg alatti lemez címke adatait láthassák, vagy csak irritálta őket, hogy a bélyeg egy vagy több sarka lóg a levegőben. Másrész pedig az eredetiség megőrzése mellett, szükség van a lemezre is, ami persze már nem rakható be egy bélyegberakóba.

Jelen kiadvány a szerzők által elérhető, különböző gramofonlemez gyűjteményekben előforduló hanglemez- bélyegek képeit tartalmazza. Hatalmas lökést adott e kiadvány létrejöttéhez Baján József gyűjteménye, aki mint antikvárius a kezébe került lemezekről szisztematikusan áztatta le a különböző bélyegeket, s ezeket még életében rendelkezésünkre bocsátotta.

Valójában a bélyegek bemutatása környezetével együtt, azaz a lemezcímkéken (labeleken) lenne teljes, hiszen sokat elárul az is, hogy milyen címkékre milyen bélyegek kerültek felragasztásra.

Ennek illusztrálásaként valamennyi „fejezet” bevezetéseként egy-egy példával igyekszünk teljesebbé tenni a képet. Továbbá „fejezetenként” még további tájékoztató és az eligazodást segítő információkat közlünk.

Ajánljuk e könyvet mindazoknak, akik szeretik a gramofonlemezeket, esetleg bélyeget gyűjtenek, vagy csak egyszerűen érdeklik olyan kiadványok, amelyek magyar szakirodalomban még nem kaptak helyet.

Dunakeszi / Csobánka, 2020. augusztus

A szerzők

Ez a label azért érdemel külön kiemelést, mert jó példa a későbbiekben részletezett bélyegek sokféleségére.

Ezen egy Németországban, elsősorban magyarországi felhasználásra készült Odeon gyártmányon egyaránt fellelhető a szerző Márkus Alfréd védjegye, a szerzői jogvédő ALMECO engedélyjegye és a kereskedő Rózsavölgyi cég címkéje egyaránt.

A könyvben csoportosítva a Hanglemezgyárak, Zenei kiadók, Engedélyjegyek – Dr. Marton Sándor és a Szerzőjogi képviseltek – Szerzők és előadók, Kereskedők, az Adó- és egyéb bélyegek, valamint az úgynevezett felülragasztott címkék kerültek színes fotókon bemutatásra.

Csak példaként: a legnagyobb részt a 420 darabos kereskedői bélyegek képviseli.

Kereskedői címkék

Az 1800-as évek végén néhány könyv- és zeneműkereskedő, kerékpár-, varrógép-, technikai és sport cikkek-, fegyverek és optikai cikkek-, különféle hangszerek- vagy díszmű és norinbergi árúk kerekedésével foglalkozó többnyire egyéni kereskedők kezdtek fonográfokat, beszélőgépeket, fonográf hengereket értékesíteni. A századfordulón az akusztikus lemezek betörésével már többen akadtak, akik a fentieken túl például vas- és fémárú, továbbá fonográf kereskedelemre kértek iparigazolványt, majd „grammophon” és „grammophon lemezek és minden e szakmába vágó cikkekkel való kereskedelem követte a sort, ahogy a kereslet emelkedett a hanglemezgyár termékei iránt. Találkozhatunk ének-, beszélő- és zenélőgépek, ezek lemezei és alkatrészei elárúsítása iránt benyújtott és kapott engedéllyel, vagy beszélőgépek, ezek alkatrészei, hanglemezek és általában a beszélőgép szakmába tartozó árucikkekkel való kereskedelemre szóló iparigazolványokkal is. A sort hosszan lehetne folytatni, de sokkal látványosabb eredményt mutatnak az 1907-es évet követő iparlajstromokbeli- és főleg a Cégbírószági iratok.

Látható, hogy a hanglemezgyár ugrásszerű fejlődése megmozgatta az erre érdeklődést mutató, – sok esetben a gyors meggazdagodást ebben az üzletágban látó – kereskedőket, s az eddigi soklábon álló vegyes kínálatot nyújtó

kereskedések mellett megjelentek a csak gramofon és hanglemez kereskedelemmel foglalkozó egyéni és társas vállalkozások. A dolog természeténél fogva nem mindenki bírta a versenyt, ezek egy-két éven belül megszűntek, vagy profilt bővítettek esetleg váltottak, de számosan erre az üzletágra berendezkedve gyermekeikre is átörökítve évtizedeken át folytatták ezt a tevékenységet. A név (cégnév) fennmaradását, a forgalmat és a talpon maradást elősegítette, ha valaki egy lemezgyárral leszerződve kizárólagos forgalmazói jogot tudott szerezni.

Ugyancsak törekedtek a lemezgyárak bizonyos előadókkal kizárólagossági szerződést kötni, melyek tényét a kereskedők büszkén hirdették.

Az elektromos felvételek megjelenése és elterjedése gomba módra hívta életre a hanglemezek és azok lejátszására alkalmas, egyre több újíttással rendelkező lemezjátszó apparátusok iránti igényt, s ez egybe esett a Trianon által visszaszorított lehetőségekkel is.

1920 és 1935 között százával kezdtek bele a lemezkereskedelembé. A rádiózás elterjedésével vagy az eddig csak gramofonnal kereskedők terjeszkedtek a rádió értékesítés irányába, vagy az újonnan rádió- és villamossági cikkekkel kereskedni próbálók vették fel a hanglemez árusítást, mint tevékenységet az iparukba. A nagy konkurencia, a kapcsolatok és ismertség hiánya, és sok esetben a hozzá nem értés is csődbe juttatott, vagy felszámolásra kényszerített számos kereskedőt, de akik fennmaradtak nagyrészt a zsidó törvények, a háború, majd az államosítások során tűntek el a piacról. A hatalmas számú kereskedőből szinte senki nem maradt talpon 1948 után.

Mivel 1920 után a nagy külföldi gyártók már kivétel nélkül létesítettek magyarországi leányvállalatot, vagy legalább saját kirendeltséget, üzletet, a sok-sok kereskedő elsősorban rajtuk keresztül jutott hozzá a gyár kiadványaihoz.

Hogy kellőképpen a vevők érdeklődésének középpontjába kerüljenek, soha nem látott reklám hadjáratba kezdtek, ami nem csupán az újsághirdetésekből realizálódott, hanem az általuk forgalmazott lemezekre ragasztott kereskedői címkéikkel, vagy a szállítások és használat során elrongyolódott lemezborítók saját üzleteikre vonatkozó információkat tartalmazó lemeztasakokra való cseréjével hívták fel magukra a figyelmet. Az előbbieket mind formájukban, mind méretükben vagy színezetükben számtalan variánst mutatnak, igazi, gyűjtésre inspiráló kis adatbázist nyújtanak.

Ezek a bélyegek kizárólag reklámcélokat szolgáltak és elterjedésük hallatlan mértékű volt.

2.

DR. BAJNAI KLÁRA-BORSOS TIBOR-SIMON GÉZA GÁBOR RÓZSA S. LAJOS, A MAGYAR KIR. OPERAHÁZ BARITON ÉNEKESE ÉLETE ÉS DISZKOGRÁFIÁJA (2020)

„Az igazi nagy énekesek közül való volt. Gyönyörű csengésű, meleg és érces baritonjához jelentős énekkultúra, fölényes muzikalitás, nem mindennapi színjátszókészség és dalszerű alak társult. Nem csoda tehát, hogy ezekkel az adottságokkal már egymagában is hódított. De Rózsa Lajos igazi művész is volt. A szerepek mélyére hatolt és mindig emberileg formálta meg azt az alakot, akit a színpadon ábrázolnia kellett. Azok közé az énekesi kiválóságok közé tartozott, akik előtt nyitva állott a világ.”

*Tizenöt éve halt meg Rózsa Lajos
Ujság, Bp., 1937. december 31. péntek*

Rózsa S. Lajos – dr. Bajnai Klára – Borsos Tibor – Simon Géza Gábor
a Magyar Kir. Operaház bariton énekesének élete és diszkográfiája

RÓZSA S. LAJOS,
*a Magyar kir. Operaház bariton énekesének
élete és diszkográfiája*

dr. Bajnai Klára – Borsos Tibor – Simon Géza Gábor

ELŐSZÓ

Nagy bizonyossággal kijelenthetjük, nem Rózsa S. Lajos a magyar operatörténelem legkiemelkedőbb alakja, de az egyértelmű, hogy a viszonylag rövidre szabott élete során olyan életpályát futott be, s olyan életművet hagyott hátra, ami miatt megérdemli, hogy halálának közelgő 100. évfordulója apropóján ne engedjük, hogy teljesen a feledés homályába merüljön.

Hosszú utat tett meg a Népszínház kórusától a new-yorki Metropolitanig, vagy a magyar nótáktól a Wagner szerepekig. Az első nagy lökést a fejlődéséhez a Krecsányi társulatnál kapta, ahol már megtalálták olyan szerepek is, amelyeket később az Operaházban is rábíztak. Voltak ezek között olyanok is, amelyek azután élete végéig elkísérték, mint pl. a *Carmen* Escamilloja, a *Trubadur* Luna grófja, vagy a *Rigoletto* címszerepe. Itt találkozott és már énekelt együtt olyan tehetséges kollégákkal, akik az Operaház színpadán is partnerei lehettek. 10 éves operai tagsága alatt fokozatosan kapta meg az egyre jelentősebb szerepeket. Talán szerencséje is volt a tekintetben, hogy a Bánffy-korszakbeli generációváltás, valamint a 30 éves operai tagságát egy tüdőgyulladás kapcsán bekövetkezett halállal befejező Takács Mihály által megüresedett bariton-hely éppen őt találta meg. Mindenesetre a színház vezető baritonjának küzdötte fel magát, s a közönség nagy kedvence lett. Hihetetlen munkabírással énekelte a repertoáron lévő, valamint a felújításokon, vagy a bemutatókon rá kiosztott szerepeket. Nem volt ritka, hogy havi 8-10-12 előadáson énekelt. Ugyanakkor fáradhatatlanul vett részt különböző jótékonyági koncerteken, ún. művész-esteken, barátai, vagy azok gyermekeinek esküvőjén több ízben énekelt, de még az operaszakos hallgatók vizsgaelőadásán is vállalt „beugrást”.

Éveken keresztül vállalta a nyári időszakban a Budai Színkörben Krecsányinál a vendégszereplést, hálával emlékezve a kezdeti segítségre. Többször vendégeskedett Pécsen, Kecskeméten, ahová rokoni szálak fűzték, de egyéb vendégfellépései is ismertek.

Külföldi fellépése szinte nem volt. Szerepeit főleg magyar nyelven énekelte.

A zenét szerető közönség azonban elsősorban gramofonlemez felvételei kapcsán ismerte. Saját elmondása szerint még népszínházi kóristaként már készített fonográf felvételt, majd a magyarországi felvevőkkel rendelkező cégek 1906-tól

kezdődően sorra vettek fel az általa énekelt dalokat. Felvételeinek pontos számát megmondani nem tudjuk, de a világháborúk, kitelepítések stb. okozta „lemez fogyatkozás” - és nem beszélve az anyag törékenységről - után is még fellelhető mennyiség okkal enged arra következtetni, hogy kétezerhez közelíthetett az eredetileg készített rekordok száma és ehhez jönnek a még életében már megjelent újrakiadások százai.

E könyv létrejöttének forrása is innen ered.

Az összegyűlt nagy mennyiségű – több mint 700 felvételt tartalmazó – hanganyag feldolgozásához azonban kellett a mai, modern technika.

I.

Életrajz

1.1 Származása

Nem tudjuk biztosan, hogy mikor és hol született, hol és milyen iskolákban járt, csak találgatni tudjuk, hogy kik voltak tanárai, kiktől tanult énekelni, hol és hogyan hatott rá az opera, mint műfaj, egyáltalán hogyan jutott az alig több, mint 40 éve alatt egy minden bizonnyal nehéz sorban felnövő sokgyermekes vidéki zsidó család gyermeke a világot jelentő Metropolitan színpadára. Még születési nevét is csak valószínűsíteni tudjuk.

A hosszabb-rövid életrajzát közlő különböző források szerint családneve: Rosenzweig vagy Rosenthal. Születési ideje 1877, vagy 1879, születési helye: Körmend, Pécs, vagy Budapest. Keresztneve: Sámuel / Samu. Nehezen beazonosítható az is, hogy mikor vette fel a Rózsa vezetéknévét.

A helyzet még rosszabb a gyermek- és ifjúkori adatokat illetően. Feltűnő módon a legtöbb információt a váratlan és szokatlan halálát követően megjelent nekrológokból lehet szerezni, bár ezek legtöbbje is főleg már operaénekesi korszakához kapcsolódnak. Jól értesült újságírók jóvoltából elő-elő kerülnek azonban olyan korábbi korszakra történő utalások, melyek támpontul szolgálhatnak a ma már könnyebben kereshető egykori újságok eldugott hírei között. Ezek alapján igyekeztünk kronológikus rendbe szedni élet- és pályatörténetét.

Összegezve a kezdeti színpadi megnyilvánulásokat, így utólag az egykori nézők, hallgatók, újságírók megítélésére hagyatkozva – hisz hanglemez felvételei ebből az időszakból még nem állnak rendelkezésünkre – biztos állíthatjuk, hogy hangja szépsége és ereje, színpadképessége a sok kívánnivalót maga után hagyó ének technikája és ebből adódó hiányosságai mellett is nagy ígérete volt a kor opera előadó művészeinek.

Talán nem merészség azt állítani, hogy az 1907-1908-as esztendővel vette kezdetét mind a színházi-, mind a gramfon szereplésekkel igazi karrierje. Színpadon az opera szerepei voltak a döntők, s bár már számtalan hangfelvételéről tudunk ezen időszaktól kezdődően, azok 1912-ig csaknem kivétel nélkül dal-, nótá-, vagy kisebb számban operett-felvételek.

Nagy ugrást jelentett gramfon karrierjében, hogy létrejött végre az első magyarországi hanglemezgyártó cég, amely 1908. március 20-án „Magyar Hanglemezgyár Pete Csongor” néven bejegyzést nyert. A cég fennállása alatt számtalan felvételt készített Rózsa S. Lajossal, s az azonos matricaszámú felvételek lemezcímkéinek a felirataiban mutatkozó változatossága utal arra, hogy némelyeket sok-sok kiadásban jelentették meg folyamatosan. Az 1911-ben indult Zenekereskedelmi Közlöny-ben hónapról hónapra követhető az újonnan felvett és kiadott lemezeinek mennyisége. A cég 1912-ben 2 évre kizárólagos lekötelezettséggel járó szerződést kötött vele, 1913-ban speciális, a képmását feltüntető labelen adta ki felvételeit. Az Első Magyar Hanglemezgyár Rt. vette fel és adta ki négy operafelvételét is az Original Victoria Record új, s soha többé nem használt címkén.

Az Operaházban, mint annak szerződött tagja 1910. április 10-én a *Carmen*ben mutatkozott be, ezt követte 28-án Luna grófként való bemutatkozása. Az évadzárás előtt, május 28-án került sor a felújított Goldmark opera, a *Berlichingen Götze* reprízére, melyben Weislingen lovag szerepét énekelte először. Az operaházi eseményre a Goldmark Károly nyolcvanéves születési évfordulója adta az apropót, az előadáson a szerző is megjelent.

Ettől kezdődően fokozatosan osztották ki rá a szerepeket, majd Takáts Mihály 1913-as halála után vetélytárs nélkül vette át annak repertoárját, s vált a színház vezető baritonjává.

Ezen operai évad második felében (1914. január 1. – június 2.) a repertoáron lévő valamennyi olasz operában, melyekben eddig is bemutatkozott már, valamint a *Lohengrin*-ben és a *Tristan és Isoldá*-ban több mint 30 alkalommal lépett színpadra. Óriási, szenzációszámba menő sikert hozott ezen időszakban a sok tekintetben felújított *Carmen* február 21-i Hevesi rendezte és Tango Egisto által betanított és vezényelt repríze. Ez az új betanulás nagy sikert hozott Rózsának is, aki „impozáns erejű, tökéletes Escamillo volt”, s bár évek óta énekelt e szerepet, a közönség által meg nem szokva és meg nem únva „szenzációs hatást keltett mindkét jelenetében. Hangja gyönyörűen csengett és föltétlenül biztos volt a szerepében.” Említés érdemel még szempontjából az április 13-i *Bánk bán* felújítás, majd a május 23-i *Walkür* előadás, melyben először énekelt Wotant.

[1920.] Húsvét hétfőre a *Walkür* előadására a színlap Buriánon kívül még egy vendéget hirdetett, aki nem volt más, mint Rózsa Lajos, az Opera volt tagja. Akkorra már mindenki tudhatta, hogy azért „vendég”, mert várja, hogy az Amerikába való beutazásához szükséges engedélyét megkapja, s emiatt nem szerződött le a dalszínházzal. A vele szembeni ellenséges hangulatot még tovább fűtötte az akkor éppen az utcán lezajló antiszemita tüntetés. A történeteket viszonylag könnyű rekonstruálni, mert nem létezett magyarországi újság – még a vidéki lapokat is beleértve – mely ne számolt volna be a botrányról inkább hosszán, mint röviden leírva az eseményeket. Sok helyen a cenzúra hosszú sorokat törölt a tudósítások szövegéből, de az „*Abzug, ki a zsidókkal!*”, kiáltás különböző szövegkörnyezetekben minden cikkben megjelent. A külföldi lapok közül a Neues Wiener Journal a 2. oldalán közöl viszonylag részletes beszámolót, de az amerikai magyar lapok is hosszán ecsetelik az eseményeket Rózsa Amerikába történő érkezését követően, illetve a halálakor megjelent híreikben éppen ezen eseményekkel indokolva Magyarországot történő elhagyását.

Ez az előadás félbeszakadt. Az Operaház fennállása óta még nem volt arra példa, hogy egy előadást abba kellett volna hagyni. Emiatt is tartotta éveken át emlékezetében mind a szakmai, mind a civil közönség a történeteket. Rózsa Lajos már nem élt, amikor az Esti Kurir tíz év távlatából is felidézte az esemény részleteit.

Január 4-én feleségével és fiával hajóra szállt talizmánként egy kis zacskóba tett hazai földdel, s január 20-án [1921] a Holland–America Line Rotterdam nevű hajóján New Yorkba érkezett.

Elérkezett azután az izgalommal és félelemmel teli próbaéneklés napja az operaházban, melynek eredményeként május 12-én aláírtak egy három évre szóló szerződést első évben 300, azután 400 és 500 dollár fellépési díjjal. (Itthon megjelent újságok esténkénti 600 dolláros fellépti díjról beszéltek.) Az első évben ötször, a másodikban tízszer, a harmadikban hússzor lépett volna színpadra. Szereplését ősszel kellett megkezdeni, a műsorterv szerint *Lohengrin*, *Walkür* és *Tristan és Isolde* előadásokban való fellépésekkel.

A MET színpadán december 4-én énekelt először az akkor már szokásosnak mondott nagy vasárnap esti koncerten.

[1922.] Január 30-án érkezett a nagy nap, Telramundként Jeritza Máriával, aki akkor harmadszor énekelte Elzát eredeti német formájában, – mivel korábban a MET-ben angolul adták elő – fellépett a Metropolitan Opera Houseban a *Lohengrin* előadásán. Az előadást Artur Bodanzky dirigálta, a címszereplő Johannes Sembach, Ortrud pedig a szintén magyar gyökerekkel rendelkező Matzenauer Margit volt.

Vajda Károly magyar impresszáriónak a táviratából értesült a magyar közvélemény és itthoni rokonsága a hírről, hogy 1922. december 26-án hajnali két órakor Detroitban a Providence kórházban meghalt.

II. LEMEZCÉGEK

Ebben a részben azon cégek rövid leírása és magyarországi vonatkozásai szerepelnek, amelyeknek kiadásában Rózsa S. Lajos felvételei megjelentek, illusztrálva a címkevariációkkal és / vagy ehhez kapcsolódó dokumentumokkal.

Példa: **BABY - RECORD**

Köztudomású, hogy a „Baby” csak gyűjtő cím, „mely alatt a kontinens legjobb gyárainak kizárólag legjobb felvételei vannak csoportosítva.”

Magyarországi forgalmazója az 1906. április 11-én az V. kerületi iparhatóság által 10911/906 (1906/IV/18) szám alatt kiadott iparengedély alapján a Szemere Ignác, Szemere Ignácné sz. Jellinek Johanna és Klein Ignác által alapított **Szemere és társai** cég – Bp., V. Sziget u. 4-6., (majd V., Kádár u. 6.) székhellyel. 1909. március 11-én lajstromoztatták (18867 sz.) a védjegyet. A társaság 1913-ban vonta ki a „Baby” lemezeit a forgalomból, helyette kezdte el a „Parlament – Record” forgalmazását.

**Sláger-
typus 39**

Baby Record
a jelenkor legjobb, legcsen-
gőbb és legtisztább, 254 mé-
teres kétoldalon játszható

**Hanglemezek
Beszélőgépek**
új típusok, rendkívül
OLCSÓ GYÁRI ÁRON.

Szemere és Társai
Budapest, V. Kádár-u. 6.
Csak nagyban! árusítás!
Állandóan új felvételek!

A **III. fejezet** a diszkográfiát tartalmazza a felvételi időpontokat követve éves szinten matricaszámok szerinti sorrendben, majd a **IV. fejezetben** a Rózsa S. Lajos által gramofonlemezeken előadott művek jegyzéke címszerinti mutatóban, névmutató, valamint bibliográfia kapott helyet.
